



MOMENT

ESIMENE

MARIE HEIBERG
RICHARD ROHT
REINHOLD VELLNER
HENRIK VISNAPUU

TARTUS, MCMXIII

MOMENT

ESIMENE

MARIE HEIBERG
RICHARD ROHT
REINHOLD VELLNER
HENRIK VISNAPUU

TARTUS, MCMXIII

8E4+8E3

MOMENT
ESIMENE

MARI HEINRIK
RICHARD KOHT
REYNOLD VILJAND
REYNOLD VILJAND

Ar 913

Moment

AR
Fr. B. Kreebawaldi gmn.
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

8262

KAANEJONISTUS: KUNSTNIK⁷
VOLDEMAR KANGRO-POOL

HENRIK VISNAPUU

TUNDMATA NAISELE

LITURGIA

Tundmata naise ülistamine.
Tundmata naine on igavene.

Sina Igavene, Tundmatu ja Olematu!

Sinu ees kustuvad täherikkad ööd ja tulevad valged päevad, sinu ette põlvitavad rahvad ja nende preestrid süütavad sinu ette punased ohvrituled. Nemad tapavad sinule ohvri lastest, tallekestest ja lilledest.

Rahvad ehitavad sulle lumi-marmor templid ja katavad nende seinad ja laealused topaasi, krüsoberilli ja purpuriga.

Sinu altari ümber heljuvad tütarlaste rüthmilised sammud, nende äkilised seisud väljendavad sinu plastilisi momente.

Ole ülistatud sina tundmatu ja igavene, kes sa sätentad India kalliskivide helgitsuses, värvide ja mõistatusliste jõudude kohutavas salapärasuses.

Ole ülistatud Egüptose rasketes monumentides, mis Niiluse tasamaal, Hebreu suure kuninga melanhoolias, mis teda valdas, kui ta kõik rikkused oma kotta, kõik

läbielamised oma hinge oli kogunud, kui ta enam raisata ei suutnud.

Ole kiidetud Joonia plastilistes kujudes ja rüthmilises tantsus, Lesbosi barbitoni kõlas ja Atheena kodaniku tõe otsimises.

Ole kiidetud Latiumi ilmariigis ja Romaani rahvaste peenendatud meeltes.

Ole ka ülistatud Põhjamaade barbarses pimeduses ja jääs.

Ole kiidetud ja ülistatud igavesest igavesti.

Ilu, mille sümbol on tundmata naine, on
elu igavene ja millionikordne avaldus!
Ilu on rüthmiline liikumine ja energia aines,
ajas ja ruumis. Tema tee on armastuse tee.

Sina Jgavene, Tundmatu ja Olematu!

Meie näeme sind värvides hõõguvat, krüsantheemi ja rooside rippuvates kobarates, nefriidi, smaragdi ja sappiiri varjunduslistes leegitsustes.

Meie näeme sind plastilistes vormides ja tallekeste kevadistes kepsutustes, laine valges pudenevas vahus.

Meie silmahimu, mis sa meile oled andnud, ajab meid sind otsima igalt poolt.

Meie meelte himu kihutab sind taga ajama.

Meie kuuleme sind pehmes tuules, mis tasa sahiseb üle õilmitsevate väljade, meie kuuleme sind mürisevas kose kohinas.

Meie tunneme sind erkude fosforis ja ajusäsis leegitsevat ja veres põlevat.

Meie haistime sind lillede lõhnas.

Sina oled elu igavene igakordne avaldus, sina oled energia ja jõud, sina oled rüthmiline liikumine ajas, aines ja ruumis.

Sinu läbi voolab haos plastilisteks kujudeks, sinu läbi voolab valgus päikese ja tähtede südametest, sinu läbi sünnib soojus, lillendavad mullarakukesed ja aelevad tuhanded hääled harmonilisteks gammadeks hargudes.

Sina ei ole mitte vaim, sest meie mõistame sind oma viie meelega.

Sina, keda iga rahvas oma nimega nimetab, sina annad nendele, kes sind mõistavad kõige ülevama maitsemise ja kannatuse, sest sinu tee on armastus, sinu tee on ühendus, millest valgus, soojus, värvid ja kujud voolavad, sest armastus on ühendus.

Ilu säädus on ainukene ja igavene. Elu eesmärk on ilumaitsemine ja kannatamine. Ilu säädus teeb inimese vabaks, täieliseks ja suureks. Variserid ja paganad hävitatakse ära.

Sina Igavene, Tundmatu ja Olematu!

Sinu säädus maailma ja elu kohta on ainuke ja igavene.

Need, keda sa oled ära märkinud oma pitseriga, need on ära märgitud elule, mis on maitsemine ja kannatamine, sest sina oled nendele üleva armastuse andnud.

Kes on märgitud ilu pitseriga, nende soost võtad sa elule, nende järeltulejad lased sa oma palge ette.

Sa teed nad lõpmata rikkaks, et nad raisata ja pillata suudavad, sa teed nad vabaks, täieliseks ja suurteks, nõnda et nad võitjatena ja võimsatena sinu teed minna võivad, sest nende silmad näevad sind, nende kõrvad kuulevad sinu sõnu ja nende ergud haistivad sinu hiuste nardi lõhna ja nende ajude fosfor põletab sinule tulestusi ja nende punastelt huultelt kostavad sulle algjõulised dithürambid.

Aga kõik variserid ja paganad hävitakse ära, nad heidetakse maanteele ja pimedusse, kus rüthmiline liikumine hääbunud, hääled hulgumiseks ja tänitamiseks muutunud, värvid kõrvetavaks tuleks, kus haisud on raipelõhnamisest, mis paneb oksendama, sest ne-

mad ei ole kuulnud ainu jumala kutsumist, ehk on nad kuulnud ja mitte mõista tahtnud.

Nende üle on hävituse märk valus ja lihaste kokukiskumises.

Variserid tahavad ainult maitseda.

Nemad ei tunne kannatuse ilu.

Variseride prohvetid saadavad palju kahju.

Sina Igavene, Tundmatu ja Olematu!

Sinu vara ja rikkuse kallale jooksevad näljased ja hulkujad koerad. Nende tursunud keeled rippuvad haisvate igemete vahelt, nende hambad on mustad ja katkenud, nende silmad leegitsevad ja ergud vöbisevad.

Nende silmad himustavad sinu valminuid viinakobaraid, nende kõrvad ihaldavad kuulda sinu kõnelemist, nende ergud otsivad naist, keda roojastada, aga nende otsaesine on alasti, nende kulmude üle ei ole sinu kannatuse ja armastuse märki, millega sa omaksid märgid.

Nemad ihaldavad põlevas tules sinu andeid, aga sinu märki ei taha nemad mitte, nendel ei ole ühtegi jumalat, nemad orjavad kõiki ja mitte ühtegi. Nende ots on raske ja kohutav. Kurjategijad on nende prohvetid, nemad kuulutavad poolikut ilu ja matavad prügi alla ilu väärtused, nemad õpetavad valet ilust, seega

ehivad nad ilu närudega ja panevad tema päha naeru ja teotuse krooni.

Need prohvetid saadavad paganaid valearvamisele ilust ja veeretavad raudkivid ilu templi uste ette.

Nemad ülistavad ilu elushti, kuid ilu ainukest säädust ei taha nemad mitte pidada.

Nemad kustutavad sinu igavese sääduselaualt maha kannatuse ja armastuse ja katsuvad elada katkestanud jäänustega, sest see mida nad, paganad, kõlbluseks nimetavad, on üks sinu äraajamata osa. Suur on vale, mis sest sünnib!

Aga variserid ja nende prohvetid hävitatakse ära, nende maitsmine muutub mürgiks, nende ihud haisevad, nende liha kakuvad kiskjad maantee kraavides ja kannavad nende kondid nelja tuule poole.

Paganad usuvad olemata jumalaid. Nende jumalad on: igapäivsus, moraal ja tõde. Tõsine jumal on igavene reaalsus, mida paganad hüüavad olematuks ja unistuseks. Ilu kummardajaid pilluvad paganad kividega.

Sina igavene, tundmata ja olemata.

Maailm on täis paganaid ja väärjumalate orjajaid.

Nende väärjumalad on ahned ja suurte lõugadega, nende kõhud seedivad kiva.

Ei ole midagi, mis nendele ohvriks ei sünniks, nad õgivad kõik, mis inimeste viis meelt neile tuua suudab.

Väärjumalate orjajad, tantsivad oma jumalate ümber, nemad nutavad, kui nende jumal süüa ei suuda.

Maha kallavad nad tõsise jumala viina ja löövad puruks tema opaali karikad.

Nende jumalad on olematud, sest kõige suuremat mõju inimeste saatuste pääle avaldab see, keda olemas ei ole.

See esimene jumal on juhus, igapäivne elu.

Seda peavad nad tõsiseks reaalsuseks, igaveseks muutmatuseks, aga tõepoolest on see ainult unistus, juhtumine, sada ja mitu sarnast juhtumist, on unenäod igavese reaalsuse väljal.

See on ainsus, ainult sina, oh tundmatu, oled igavene reaalsus, sest sina ei muutu ja kestad, sina oled paljus, oled tõsine olematu, sest sa oled igavene.

See pärast on nendele arusaamata sinu ainuke ja üldine säädus.

Nemad ei tunne mitte tõsist reaalsust, kõik nende jumalate antud säädused käivad ainult üksikute juhuste kohta, seepärast on nende sääduselauad täis kirjutatud ja nende sääduseraamatud paksud.

See teine jumal on moraal.

Need on säädused, mis on antud üksikute juhuste

kohta, antud paganatele, kes nagu lapsed nõrgad on ja oma samme määrata lasevad.

Nemad ei suuda mõista ainust säädust, mis sina oma lastele oled andnud, ja ei oska käia ühe sääduse järele.

Nemad vihkavad üldist, igavest ja seda, mis muutmata olemas on, sest nende jumalad on olematud.

Nemad usuvad üksikuid langevaid vihmapiisaraid, aga merd ei usu nemad mitte, nemad usuvad suitsu, aga tuld, mis põleb, ei usu nemad mitte.

Seepärast armastavad nemad valet, sest kõik, mis juhusline, on vale, ainult, mis üldine ja igavene, see on tõsi.

See kolmas väärjumal on tõde.

Paganad on kui lapsed, kes paha mängu on mänginud.

Nemad on, kunni vanemad kottu ära olid, kõik asjad pahurpidi pööranud.

Nemad nimetavad ainsuse kõiksuseks, igavese reaalsuse unistuseks.

Nemad nimetavad vale tõeks ja tõe valeks, oma säädusi, mis üksikute unistuse kohta antud, tahavad nad üldsuse kohta maksma panna.

Seepärast vihkavad nad igavese jumala kummardajaid ja pilluvad neid kividega, nende väärjumalate lõuad ei väsi ohvrise õgimast.

Palju on väärjumalate kummardajaid, aga nad hä-

vitatakse ära ja tallatakse ühes nende jumalatega, ainu jumala kummardajate elu on vägev meri.

Ilu kummardaja kõneleb elust.

Tõsine elu on meri. Tõsine elu on ringkäik jumala palge ette. Ethiline ästhetika. Ästhetiline kultuur.

Elu on mühisev meri, kus sügavused on vaiksed ja mustad. Põhilained hoovavad raskelt ilma värvideta, häälteta ja valguseta, kunni nad tõusvad rütmuse-selged üles siniste taevaste poole.

Päikese purpuris punetavad veemägede harjad, mühisevad vägevaid dithürambid igavesele tundmatule.

Siis lõkendavad kalliskivid vahuste harjade hiustel ja enne, kui tähed tõusevad, pudenevad vahuharjad sügavusse.

Elu on ringkäik jumala palge ette.

Kes on ära märgitud ilu pitseriga, need lähevad teele, mis jumala palge ette viib, säält pööravad nad haossi tagasi. Sest sajad põlved on tulnud ja kogunud, nüüd raiskavad need, kes elu tippu on jõudnud, ja pillavad maitsemises, ja nende kannatus viib neid tagasi alguse juure.

Ja jälle tulevad uued ja raiskavad ja pillavad, sest keda sa armastad, seda hävitad sa ära.

Kel väha raisata ja pillata on, see ei ole veel sinu palge ette jõudnud, see kogugu, sest muidu lükatakse ta ära.

Ei ole ästhetikat ilma etikata, nagu pillamist ilma kogumata. On olemas ainult ethiline ästhetika. Meie elu tarvitab ästhetilist kultuuri.

Sinu lapsi tuntakse ainult sellest, kui palju nad elu ilusamaks teevad.

Paganatele kuulutakse armuõpetust.
Paganate varandused ja jumalad on
jumala laste kätte antud.

Oh paganad, kes teie istute mürgiojade ääres emallepade all, kes teie usute väärjumalaid, kes surelikud on, jätke maha oma väärjumalate orjus, mis kõigis inimlikkudes eksimistes, pöörake ümber ja laske ennast ristida ilu sisse.

O paganad, silmitud unistajad, kes teie hulga olemata jumalate sisse usute, tulge siia igavese, tundmatu ja olematu juure, tundke igavest reaalsust, tõde ja säädust, sest teie varandused on jumala laste kätte antud.

Nemad peksavad puruks teie jumalate altarid ja viskavad maha teie jumalad, sest nende viha on sööja lõõsk ja nende rusikad on kollasest terasest.

Seepärast laske ennast ristida ja käige ilu sääduse järele, et teie elu saaks suureks, täieliseks ja vabaks.

Ilu tuleb kuulutada, tänada ja ülistada.

Meie ülistame ja kiidame sind, oh ilu, kes sa ennast tundmata naises meile oled ilmutanud.

Meie kuulutame sind värvis ja hääles, meie laulame sulle dithürambid oma olemisest, meie vormime sinu ilmutuse savi, brongsi ja marmori sisse.

Sinu altari pääle paneme sulle ohvri lillede keskele, selle ümber tantsivad tütarlaste muredad liikmed.

Meie kiidame ja täname sind, et sa meid oled oma märgiga märkinud, meie pillame ja raiskame ära kõik, mis sa meile oled andnud, meie maitseme ja kannatame, meie läheme armastuse teed sinu palge eest mööda.

Paganate ja variseride varandused oled sa meie kätte andnud, seepärast ole ülistatud igavesti.

Oma sääduse oled sa meile ilmutanud, seepärast ole kiidetud igavesti.

Igavese elu oled sa meile andnud, seepärast ole tänatud.

Tähtede säras, tulestuste lõkendustes ja õnnelises

naerus kuulab maa vägevat Igavest, Tundmatut ja
Oleamatut, mis on igavene reaalsus, igavene säädus ja
igavene tõde.

Seepärast ole ülistatud aegadest aegadesse.

MARIE HEIBERG

ÜKSILDUSE MEELEOLU

VIHMASEL ÕHTUL

UNISTUSTE KODU

MAAL RÄNNATES

ÜKSILDUSE MEELEOLU.

Üht vaikset kurba laulu
ma tahaks lugeda,
ma üksik inimene,
kes jäänud endaga.

Hulk raamatuid on virnas,
kiht kõrge kihi ees,
pilk, otsiv hing on uitnud
küll ümber nende sees.

Kuid võõras hing ja olu
mind tõukab tagasi
kui vaataks mõnda maali,
loeks laulu uuesti.

Nii üksi istun mina
täis rasket väsimust,
ka oma laulu luua
ei ole igatsust.

VIHMASEL ÕHTUL.

I

Torm kohiseb ja hulub väljas, tume
kurbmeelsus just kui kuulub nutvat säääl :
käib vihma piiske, akna vastu kume
käib järke korratult kui hinge hää.

Kuis kardan ma neid muste, sala öösid,
kui igav on ja väljas vihmane
kui tüdinen ma tehes kõiki töösid,
ja tunnen kõige elu õudsuse.

Kui armas oleks, heidaks end su hõlma
ja toetaks vastu mehiste rinda pää :
kurbmeelsusesse tusk siis mind ei sõlma,
koos olla sinuga kõik aeg on hää !

II

Mu Igatsus keskööl rist-tee harul
kui mõttes seisab oma minekil,
kui kuulataks ta kaugenenud marul
su sammusid, kus õitseb õnne lill.

End mures mähib ta õõ musta rüüsse,
siis ühte teed läab aralt üksinda.
Ei usu ma ta saatusliku süüsse,
ei tea, kas kokku saab ta sinuga.

Kaks teed, mis käivad ilmas ümberringi,
kord ühinevad igaviku man,
kus jälle leiame me enda hingi.
Kui kaua kestab veel see kurblik jann?

UNISTUSTE KODU.

On jälle kevade neil väljadel, kus palju
me käinud oleme kord üheskoos,
nüüd liigutatud mälestuse hoos
ma unustanud uuritava tõe, mis valju.

Siin tärkab ristikkein, muldmaa lõhn õhus heljub
kui elu olemise saladus.
Mind leiab jälle minu Igatsus —
kui jahe tuule hoog mu ümber käies peljub.

Üks õnnis maa, kus unistuste kodu näitab
ees valendavat üle väljade,
mis katetud poolhämäruksesse
ja mida üksilduse püha rahu täidab.

Kui poleks raskeid kannatusi, vaeva karmu,
kurbtõdesid kaastundes elule —
ma vaatan üle välja ehase:
kõik ilm on sind veel täis, ja unistust ja armu!

MAAL RÄNNATES.

Maal rännates just talu vahe-raadel
ma tundsin valusamalt vöörastust
ja inimeste erutatud vaatel,
ma lugesin üht veidrat küsimust.

Ei meeldinud ka mõisa herrasmajad,
kus valvab orjaperemeeste vaim
ja kus ei mõisteta üht luuletajat,
kel isemeelne hing ja elu aim.

Kuid suure metsa hõlma unununa,
kus muinasaegne pehme sambla säng
ma rahul olles lamasin säääl, kuna
mu ümber metsa, tuule, päikse mäng.

Veel metsa tüvestiku sala käänud,
puu oksad rohilised, elusad,
täis vaigu lõhna on mu meele jäänud
ja ikka tagasi mind kutsuvad.

RICHARD ROHT

HÔTEL DU NORD
STILISATION

ja valget kirja, sest ligineva kevade niiske, pehme õhk haudus eneses auru, mis valgete laiade lumepilvede näol üleval laisalt ujus ja hämardava õhtu valgusel end pikkamisi kogus, et öösel langeda laiarätsakalise lumena.

Väljas peeti aastalaata. Meeleäraheitlikult märgadel ning saastastel uulitsatel kõndisid hallid määrdinud inimesed, kes kõige primitiivsemate ning inetumate asjade parseldamisega oma leiva eest hoolt kandsid. Kahtlaste nägudega Vene kaupmehed, kelle joontest toorus ning sugulik metsikus vastu vaatas, petsid rumalaid purjusolevaid, röpaseid ning karjuvaid talupoegi, kes üksteisega alatasa riidu norisid ja end kiitsid. Pool-paljaste säärtega, lühikese karva-jakiga ning valge määrdinud schalliga naisterahvad hulkusid luurates uulitsanurkadel; vastikute, mitte midagi sisaldavate, tühjade üleelanud nägudega poesellid silmitsesid neid targu oma pootide läve päält. Keset platsi väntas leierkastimees oma ülilihtsat riista ja laulis, kuna keegi teda kuulama ei jäänud ja kõik temast oma näruse leiva õhinas mööda sekeldasid. Mehe nägu oli rumalasti tola ning ükskõikne. Ta käed töötasid nagu automatid ning silmad vaatasid lollilt kuhugi tühjusesse. Ikka rohkem hämardas. Linna valgustati juba elektriga. Hakkasivadki üksikud tuled paistma — äri-dest, majadest. Mööda uulitsat lonkis kreislinna paks

sõjaväe ametnik, sinised püksid jalas, mõök kõrval tõllamas; ta haigutas haledasti ning tõmbas käega üle nina. Tema taga tuli linnavaht, pikkamisi, uhkelt, mõtetes ning vaatas aeg ajalt väljakutsuvalt enese ümber, vurrud püsti.

Kuid üle, üle kõige selle väikese elu kärina, sääll all platsil kostis see igatsev idiotiline leierkasti õrkatamine. See oli kui elu mõttetuse sümfooniat — tühi ning omas rumal-igapäevsuses tardunud.

Kui kägistav võrk lasus ilma pääl. Konrad astus akna alt ära ning surus käe nii kõvasti otsa pääle, et ta tunda võis, kuidas närvid värisesid. Tuba oli pime, Konrad võttis kaks küünlajalga trümoopääl, säädis nad voodi kõrval oleva väikese laua pääle, süütas küünlad põlema ning heitis sängi. Tasane tinisemine, vana ja igav, piiras nüüd inimest igalt poolt. Kusagil pidi miski pikaline ja ränk tasakeisi edasi nihkuma, ja oli kuulda, kuidas hoopisi loeti — kõll, kõll, kõll. Ikka raskemaks muutus süda. Konrad tundis, kuidas hinges üksikud rasked tinast ja rauast pisarad auku sisse närisid ning valutasid. Ah, sirutada nüüd oma käsa välja, et puudutada nendega seda valgust, seda valgust, mis on sääll kaugel kättesaamata õnnemaal! Naeratada nüüd uniselt ja nõrgalt ning panna siis oma pää kellegi kaitsevasse rüppe, et tunda tasaseid silitusi oma juustel ja kuulda päikesepaistelise päeva lehtede sahinat.

O igapävsuse ning halluse reaalsus ja elu mure!
Tagane ära inimesest, lase tal vaadata suurte silmadega kaugetesse lõhnavatesse, päädpööritavalt harmoonilistesse kuristikudesse, kus tema hinge ime-maa ja igatsuse tuluke. Vaata, sääl laulab pika kahara puu all üksik bramiin oma jumalale õhtu laulu, kusagil kohiseb meri uinutavalt, rahustavalt, suure hingamises tulles ja minnes kaldale ja kaldalt ära.

Rasva küünlad põlesid tasakesi praksudes; tuluke nende otsas kõikus ajuti siia ning sinna. Konradi süda lõi pehmelt, uniselt. Nägu oli kahvatu, kollakas. Suu ümber valutasi üksikud kibeduse jooned, kurgus tundus soolast.

Ela, inimene, päevast päeva kesk seda kõrbet, kus sinu hinge hääled ei ialgi seda ei leia, mille järele nad jänunevad. Nagu reisija oma hukkaläinud elu laeva päält viibid sa ookeani tuulisel pinnal ühe parve pääl, kus sul küllalt söögimoona on ning jooki. Sa täidad oma kõhtu, et pikutada üksiku parve pääl vilets ja mahajäetu, ilma usuta oma pääsemise sisse, hooletu, kuid täis valu, sest sa oled kõik kaotanud ning sul on üks kõik, kõik on üks kõik sulle.

Tasane hoigamine pitsus Konradi rinnust. Kurgu musklid said valust pingule kistud. Oma kõhnad läbipaistvad käed sirutas ta kaugete küünalte poole,

ja suu ümber ilmus hirmus lõhestava valu tuim ning tõmp, väsinud mitte midagi lootev joon.

All, restoranis, tõusis pikkamisi kõma. Purjus maa-
mehed tungisid sinna sisse üksteise taga, et naise
või isa selja taga peenes kohas juua ning hotelli
numbrites linna „raffineeritud“ armastust maitsta.

Minna ära sinna kaugete merede taha, kus sinu
unistus juba ammu koda on ehitanud. Ei üksi mure
ei piina sind säääl, ei ükski valu ei lõhesta su sü-
dant. Laias mantlis kõnnid sa lõpmata välju mööda,
et tulla välja laia igavese mere ääre, mis ikka ning
ikka rahu sees oma und magab. Mingisuguste suurte
võõraste hallide lindude parv lendab pikkamisi, tasa
ning sala üle su pää maa ja mere vahel. Ei ole
midagi säääl. Rahu on säääl ning tinisev vaikus.

Ta pani käed pää alla ning langes mõtetesse. All
hakkas restorani mängumasin schabloonilist kurva-
meelset viit. Selle riista käratsev karjumine kiskus
südames haavu lahti ja pani närvidesse jämeda mee-
leheitliku ning loomaliku kartuse värina.

Ei lõpe kunagi otsa nende proosaliste päevade nä-
rusus ning igapäevsus, millega elu sind ümber piirab.
Elu ei jäta maha sinule igatsust pääle sundmast, mis
sul on harmoonia järele. Harmooniat ei ole, ei ole
ilmas! Ning siis põgened sa ümber ja otsid neid
kohti, neid hirmsaid kohti, kus sa kõige valusamini

olemise disharmooniat tunda saaksid, olemise mõtetust, tema mustust, närusust ning alatust.

Tema on närusus! See olgu selge. Mis sinu olemisele vähegi värvi annab, on sinu hinge unistused. Ja kesk elu tuima mõttetust helgivad nad üles kui nägemused.

Sina kannatad, sina tunned!

Kesk teravat häbematust! Kesk inetust ning labasust! Sest niisugune on elu. Ära lase võtta oma kannatust selle läbi, et sa elu tehtud hilpude ja katete sisse usud! Kui elu kusagil ilus on, siis ei ole see loomulik, õige, jumalik ilu. See on tehtud pettus, igäv, surmav, rumal maitsetus. Tule siia pimedaa südamesse ja näe, kuidas luupainaja maailma kugistades närib. Mis tähendavad selle hirmsa proosaliku halluse rõhumise vastu kunst ning ideed, mida sa austad? Need uppuvad üleüldsuse mudasse, nad sõkutakse pori sisse just kui räbalad. Kõik ilu ning hingeabadus on kui lõdisev tagasihutatud naisori, keda toored soldatid saasta ning sopa sees vägistavad.

Lärm all muutus väljakannatamataks.

Konrad tõusis üles, astus akna alla ja tegi selle lahti.

Vaikne oli linn. Aisakellad häälitsevad tukkudes. Kaugusest tuli pehmus ja kallistas hinge ja rääkis midagi. Taevas oli hämar, õrn, täis nägemata õnnis-

tamist. Ning pikkamisi langesid laiad lumehelbed troostides, häälitsehes, õrnuses ja mälestustes nuttes. Oli nagu sosistaks keegi õrnu, tasaseid sõnu minevikust, sõprusest, kadunud sumedatest päevist. Ja kumisesid kellad pühapäevsed, õndsad, nii hellameelsed.

Just kui kugistav kogelemine tuli Konradi rinnast üles. Ta sirutas käed välja, et lumehelbeid nende pääl sulada lasta.

„Puhas, puhas, õrn, valge lumi!“ sosistas ta.

Kuid siis kiskus hirmus hoog ta suu viltu. Nagu uppuja rabas ta kätega õhus ja surus nad siis raskesti otsa pääle.

Nii vajus ta akna piida najale. Hingamine oli rutuline ja lõhkuv kui saagimine.

Aga lumi langes tasa ja sünnitas imeliku kahina. Kүүnlad praksusid sala. All ürgas mängumasin.

Ning aeg ruttas ja ruttas.

STILISATSION.

I.

Ma leidsin su! Kesk suve ajal kahisevate kaskede all.
Seisime meie!

Sinu suu oli minu huuledel, sinu palgel seisis rahuldus ning leidmise rõõm. Minu käsi piiras su õrna paenduvat keha.

Sina olid minu.

Mina olin sinu.

Meie olime üks.

O minu armas! Millest rääkis maailm? Mõistsid sa seda keelt? Nägid sa tähtede tasast käiku lõpmatuses, kuulsid sa aegade igavest kohinat minnes ja tülles meitest mööda, meitest mööda. Ning meie hinge sügavustest tõusid üles laulud, muinasjutulised laulud, imelikud ja kohutavad, mis väristasid meie olevust tundmata õndsuses. Sina ja mina! Meie olime üks. Ja nagu hulluslises ringmängus keerles meie veri, et

meid vedada kaugete üleelamise igavesti lõhnavate radade pääle.

Ma tundsin sinu elusoont oma südame ümber, sinu jahedad sõrmed kallistasid minu kuuma hinge. Mäletad sa: niiske rohu sisse peitsin ma oma nägu ning suudlesin su armsaid jalgu suve ööl, kunas laulis üksik rääk tasa-kohiseva valminud ruki sees ning kunas lõhnas niiske udu sees niidetud hein all laiadel heinamaadel?

Mäletan su kuju! Valge olid sa oma õrnas kleidis. Sinu silmade pehme ilme vaatas imestades armastuse suuruselt sündinud ilma, sinu tasased, nõrgad väikesed huuled olid avatud minu suudlustele.

O igavene noorus! Viina kobaraid palmin ma oma ainukese armastuse ümber, kase okstega ehitan ma sinu mälestustele trooni ja põimin su väriseva luule verevanikutega.

Õnn, õnn, ainukene õnn! Siis elasin ma, siis tundsin ma, siis teadsin ma. Maailma suurust. Tähtede igavest paistet. Mõistsin ma. Elu alalõpmata õnnistavat kaugust. Ning nägin ma:

Kaugete kõrbete poole rändas laulvate reisijate kil-lavoor. Ilmarvamata piltides tõusid üles inimeste ees olemise saladuse ning luule lõpmatused. Ei olnud piiri õndsusest täidetud inimestele, kes läksid vastu igaveste imemaade suurtele töotustele.

II.

Rongid tulid ning läksid. Laulis sügis oma viimseid laule.

O igavene sügis! Minu hinge ainuke luulemaa! Näen alatasa su kuuvalgeid öid, kunas maailm on vajunud imelistesse unenägudesse, kunas pole tõtt, pole asju, pole kontuurisi, kunas vaikus magab surmaund kõdunevalt lõhnavate, kuu käes hiilgavate väljade pääl. Unine lind häälitseb haiglaselt tukkuvate soode keskel, pehmelt kiirgavad uinuvad järved kesk muste pedajaid all orgudes. Ja tasa libisevad koltunud lehed öö mõistmata hingamise puudutamisel.

Siis, siis igavese sügise lehvitustel, pehmel vaikselt hämaral ööl, saatsin ma sind viimasele puhkusele.

Nagu pisarate krooniga on piiratud minu hing, nagu läbi udu näen ma sinu kahvatut otsalõppend palet mirdi vanikute keskel valgete patjade pääl. Kaugel mäe otsas, kuuvalguses helendades, seisis üksik valge kirik; musta kohutava varjuna ootas ta kõrval kabel — rändajate viimane puhkepaik.

Sinna kandsin ma su.

Aeglassi kohises lai mänd mu pää kohal, kui ma su üle kummardasin, et su joonte armsust ning üliinimlikku selgust enesesse igaveseks vastu võtta.

Kui sa mind kuuleks, kui sa mind kuuleks!

Sa olid mulle kõik! Sinu silmades peegeldas end muinasjuttude arusaamata kohutav luule; vanade aegade müstilised kujud kutsusid sa üles. Su ilme rääkis mulle elu lõpmata saladusest, suurusest, rääkis mulle metsadest, kõrbedest, legendikkudest ja meredest. Kes olin ma, kui ma sinu otsa vaatasin? — Ma olin reisija keset igaviku pikki luulerikkaid teid, kelle silmade ees sinu juuresolek saladuste ja kohutustega täidetud maakohad üles nõidus:

Kauged heledad tuled kesk hämaraid ookeanisi, tundmata kõrved, mille keskel üksikud palmid vaikselt oksad norgu lasevad, pikad hõbedased legendikud kuu vaikselt suudlusel ning võõraste metsade kustuvad palistused taeva kaarel.

Sina olid mu elusoon!

Sina olid mina!

Tõuse uuest üles, sa päikene, mu eluteedele, valgusta uuest mu värvita hinge, anna mulle uuest igavese luule värinat, anna mulle silmad, mis näevad läbi igapäevsuse udu kaugete müstiliste legendikkude suurus.

Mina kustun ja koltun.

Kinni on mulle nüüd looduse vaikne kõne, merede kohina mühisev jutt, metsade tasane, kurb sonimine. Ma olen ilma sinuta. Sa ei valgusta enam mu radasi paistusega, mis põleks nagu salajane kuu valgus õhtuselt väsinud maakoha pääl.

Mind pole enam. Mu elu on näotu olemine.

Laota veel oma valgeid käsa üle mu pää, kõnni veel mu teede pääl kauge vaimutaolise kujuna; pik-kade puiesteede pääl tule mulle vastu aeglase, nõtkuvate sammudega kui elu kehastus, kui ilu kehas-tus, kui luule, kui saladusmaade valitseja.

Igavene, armas!

Kord sügise päeval reisin ma su hua pääle, pääs-tan lahti oma elusoone ja joodan su põrmu oma vii-mase hingamisega, oma viimase luule ning unistusega.

Võta vastu seda ohvrit!

HENRIK VISNAPUU

TUNDMATA NAISELE

BARONESS

MAGGIE GRIPENBERG'ile

KEVADE ÕHTU

VAIKUSE RÕÕM

ÕHTU VALGUSES

TUNDMATA NAISELE.

Üks ainus kord sind nägin oma teel,
siis kadusid kui õhtu taeva vaikne valgus sina.
Ja üksi nagu leinapaju maantee ääre mina
su tulekut jäin kurtes ootma veel.

Jäi meele veel kui muinasjutt su naiseline ilu
ja silmapilk, mil seisid keset teed.
Su ümber õhtu päike sidus keed,
siis läksid sa, jäi maha minu ümber öine vilu.

Kui merevaigust juuksed langend üle öla,
nii ainus kord sind nägin oma teel.
Kas tuled ialgi nii ilus veel
kui jäänud sinust minu hinge mälestuse kõla!

27II/12

BARONESS
MAGGIE GRIPENBERG'ile.

Ju lapsena mind kutsund tuule kerge mäng
ja õhta tules kõigutatud pehmed moonid ;
mind meelitanud metsa lillendaja säng
ja roheline kase sahisevad toonid,

ja niiduoja sulin, lepp säääl ääres läng,
päev vaikne, mures, udus kustund foonid.
On säääl, kus õilmitsus or. üürike ja käng,
mu ihad päha saanud humalatest kroonid.

Mis aimasin ja millest õnnes joobus meel,
mis üllas tallekeste rõõmsas mängis, tuules
ja lainte raskeis välgatustes maru eel,

Sa kehastanud oled oma tantsu-luules.
Jääb Sinu tantsu mängiv, lapseline meel
ja meelegeide ikka kostma minu luules.

KEVADE ÕHTU.

Hämariku varjud tulnud,
pannud hallid eied päeva koesse,
õhtu lõhnad, õhtu värvid.

Unistasivad kõik rajad,
sinikad ja rohelised väljad,
kustusivad üksihaaval kauged kajad.

Horitsondil ainult käivad
laiad rasked, vaiksed värvid,
kunni kollendavad üksi jäivad.

VAIKUSE RÕÕM.

Meel õhtuliselt ärras, üle maa
ma tulin lõhnalises kastes.
Kui oleks ilma üksi jäänud ma,
nii käisin üksilduse astes.

Ja silmaringis õhtukuma sees
kui kullavahus õitsid heinad.
Päev maha heitis purpur mantli, vees
veel lõkendasid taeva seinad.

Nüüd seista künkal, näha üle maa,
palg liitund vastu paju põske,
on ütlemata hää, ja üksi unistä,
mil koju saadab udu rõske.

ÕHTU VALGUSES.

Mu aknad pärani on õhtu valgesse.
Ju horitsondi taha vajus päikse diskus.
Õõ tuledest nüüd hoovab sinu palgesse
rubiini helgitsuse imeline viskus.

Kui raiutud on üksik iga abras lill
mu akna all. On kustund mesilaste sumin
ja vaikind rõõmsa päeva hele tuulepill.
Ei kosta enam kauge metsa kerge humin.

Su ümber purpurlise õhtu mahe toon,
su merevaigust juuksed lahti üle piha.
Mind hellaks teinud nende raske kroon

ja sinu ahta palge õhtuvalev liha.
Ma sinu juuksed ööle omas laulus toon.
Su päralt olgu minu meelte öine iha.

REINHOLD VELLNER

ÜHELE NAISELE

RANNAL

MIS MA MÖTLEN

MELANHOOLILINE SKIZZE

ÜHELE NAISELE.

See kõik on kadumisele ning äramääramatusele määratud.

Surmale ja üksikule naisele, kes mulle teelahkmel vastu tuleb ja kurvalt ning eksivalt mu pääle vaatab.

Ta on nii õrn ja täis alandust, mis suurte varandus.

Meie läheme ja kõneleme. Tal on minevik selja taga, kuid ta vaikib sellest.

See on kadumise laul!

Surmale ja üksikule naisele, kes mulle teelahkmel vastu tuleb.

Ja naeratab.

RANNAL.

On aeg, millal päevad tuntavalt lühemaks jäävad ja sügis tuleb. Meri on mu ees. Walgeharjalised lained ja kajakad oma merelauluga. Üksik laev rändab võõrale maale. Sirge ja lai on ta. Lained laskuvad ja lähevad puruks.

Hallid pilved rändavad madalalt ja raskelt. Ning nuttev kohin käib kalda leppades.

Kaugel on vist üks linn, sest üksikud ja katkenud hääled lainetavad minuni.

Lepa lehed löövad juba kirjuks.

Sest sügis hakkab tulema!

Tuul on paitav pehme, nagu ikka elu närtsimise ja värvide muutumise aegadel.

Kajakad istuvad veest väljapaistvate kivide pääl ja kisendavad.

Mere koha mõjub väsinud närvide pääle rahustavalt.

Keegi noormees rändab rannateed oma armsamaga.

On nii lihtne ja kurb!
Laev on lainete taha kadunud.
Ära läks!
Kostab aeglane vabriku vile.
Õhtu jõuab!
Tuul mängitab närtsivaid lepalehti unele.
Ja kõrged on lained ning õnnest vahused!
Aurulaev vist tuleb kaugelt, sest taevakaarel on pikk
suitsujuga.
Tuletornis süüdatakse tuled põlema. Õhtu on käes.
Hämarad värvid ja paitav tuul. Meri kohiseb raud-
selt ja tõemeeleliselt raskelt. Lehed langevad lainetesse.
Ja kajakate laul kajab lõikavalt kaugelt.
On aeg, millal päevad tuntavalt lühemaks jäävad ja
sügis tuleb.

MIS MA MÔTLEN.

Ma olen päris väsinud, — ei jõua elada ega kirjutada, ööde kaupa ümber hulkuda ja end täis lakkuda.

Ma kirjutan ikka kah midagi, kui juhtub. Nüüd praegust on linn mulle päris võõras.

Need, kes ära lähevad, ei tule enam millalgi tagasi.

Ei tule.

Kui kõik suved möödab on, siis sõidan ma ära merele, ära merele.

Jään lainete viia kaljulise maa võõra randa, kust mind kalamehed päikese tõusu eel leiavad.

Mitte üks mõte ei hõõgune pääs, veri voolab oma ajujõgesid mööda.

„Kui sa mulle tõeste tuled, siis tule!“

„Mina, mina?“

„Jah, sina!“

„Ei millalgi!“

Nad läksid liivasel rannal lahku, et mitte millalgi enam kokku saada.

Ma ei saa enam kirjutada, — tühi ja hale ning närune on nüüd mu süda.

Kõik vajub siia soosse.

„Ja sa ei lähe ära?“

„Ei lähe!“

„Ma lähen.“

Nad läksid lahku.

Te võite imestada. Ja naerda ning nutta, kuid minu ligipääsematust ära võita.

Ei seda te ialgi suuda.

Sinna kaugele sinise metsa ääre, mis oma pehmuses ja harmoneerivas ilus kutsub. Ma lähen, et jääda ja olla säääl mitmed ajad kesk suve puhul.

Ja ma jään säääl uinuma ja püsima vaiksuses rahu ja paistes.

Lõpmata heinamaasid rännata, laulu laulda, laulu laulda.

Ning valged kased kui süütad neitsid karjamaa tagusel niidul. Sinna jään ma elama. Ehitan endale onni üles ning vaikin ja õnnistan valgust.

Ja valged ööd tuhmi tähega.

See salapärane ja kutsuv elu.

Ei kedagi pääle minu ja looduse. Nad tervitavad
kõik, — karjamaa ja kased.

Hommikune hämar valgus, mis paisub, paisub, pai-
tab mind läbi avatud ukse.

Ja truu uss sisiseb ukse juures.

Ei ole sääl kedagi pääle minu ja looduse.

MELANHOOLILINE SKIZZE.

Nüüd ma ei käi enam kellegagi läbi ega otsi sõprust.
Elan üksikult ja teadmatalt.

Kloostriks lüüakse õhtukellasid, sest homme on pühapäev.

Ma oma südame haudade vilus käin üksikut teed,
ma kaskede kumendusel lähen kaugele, lähen kaugele.

Üksikult kaugel ilmast ja meelitavast elust elu
elada, elu elada.

Kui mu kauge lootus päevavalgele pääseb, kui mu
õnn südame mägedest vastu huikab, kui ma enam
midagi ei ole, ei ole.

Kui need kujude lõhkujad ja magusa lõhna vaen-
lased inimest haavavad ja ta viha pärast nutab, siis
võin ma arvata:

Kuid ajad lähevad, ajad lähevad!

Mis on mulle väärt kõik se korratus, kord ja ilm.

Ilm — see olen mina ja sellest ma ütlen:

Kui suur ja ääreta minu südame päikese kõrb on.
Ei seda või keegi üles arvata!

Ning rüütlimeelsed palmid! Need kohisevad eha ajal, koidu tulekul.

Ja värvid täis õrnust ja hellust ja suuremat suurust kui suurus.

Mu südame mägede tagant tuleb päikese majesteetlik kuju nähtavale.

Ma tahan talle hommikust hümnust laulda.

Kui muiste päikest kiidulauluga tervitati, siis terwitatan ma teda valguse lauluga.

Kõik kaob ja puruneb, aeg viib tuule lennul, aga minu südame otsata kõrb, kus päike ja ohvrituled jääb alale, jääb aegadest võitmata.

Palmid tervitavad hommikut kohisedes, sest päike tõuseb ja mäed veretavad, põlevad.

Kloostri lüüakse õhtukellasid.

HENRIK VISNAPUU

CARPE DIEM

OH NEETUD MAA

KUI SADA VASKIST AASTAT

SELLELE, KES MIND

SURETAS JA MAHA MATTIS

CARPE DIEM.

Aeg kärsik on, aeg otsa saab,
Oh kuulgem, löövad kire vasksed kellad,
et nähkem, hiilgvad silmad, palged hellad!
Tund tundi nelju taga aab.

Kes erk veel, heitku endast töö,
end kastku veini, armastuse lätte :
ses joovas saame ihalduse kätte,
mis annab ülimeelik õõ.

Löö lahti, preester, kiri pikk,
kus lehekülgil muistne ohvri veri.
Aeg, mis on antud, olgu nagu meri,
kui lainte murduv vahustik.

Aeg kärsik on, aeg nelju aab :
oh, heida endast kate, naine, tantsi,
siis langetame elu viimse kantsi :
Surm lõpu toob, aeg otsa saab.

OH, NEETUD MAA.

Sind vihkan ma, mu kaduv kodumaa.
Ei usu ma su tõusvat tulevikku,
mu ihkamised tõusvad üle sinu raa,
jääd maha murekurba minevikku!

Su higi kasvatab sul ainult ohakaid,
su verevaevast tõuseb ainult lustjas.
Kui võõras käin su tühje, lahje maid,
kui oma, süda leinaline mustjas.

Su majas võõras peab orgiaid
su oma lapsed istvad läve taga,
su laste meelte ihk on surnud, vaga,
surm kärsik ootab vere päriaid.

Oh neetud maa ja rahvas võimetu,
kes kummardavad alla orja piha,
kel kustund hinges viimne elu iha,
kes alanduses ohkab otsata.

Sest kadugu, kus kadund elu ihk
ja kõike looja meeste süttiv viha.
Õõ taevast särab alla tähte vihk
ja kõrves nutab mahajäetud iha.

KUI SADA VASKIST AASTAT

Kui sada vaskist aastat oleks läinud ju
ja tuhat hõbehalli päeva, rõsket ööd,
nii olen jäänud nagu alebaster veretu.

Ei mänguline rütmus veres enam löö
ja helgiilma silma sinised topaasid,
käed õrnad kooletanud pikaldane töö.

Kes puistaks veel smaragdi sini-kolla vaasid
täis krüsanteemi õisi puhkenuid,
kes naise ilu ülistuseks tõstaks klaasid

ekstaasis vägevas kesk hääli õhkunuid?
see sulataks öö halli hõbe, päeva vase,
teeks rõõmust hulluks meeli pahkunuid.

Oh jumal, kordki, kordki imel sündi lase !

SELLELE KES MIND SURETAS JA MAHA MATTIS.

Mu põetaja, mu suretaja.

Ma laman leentoolis, mu jalad on padja valge põse pääl. Mu pää ümber on nägemata ohaka vanik, mu rinda rusub hallist vereta-punasest põllukivist rist, mu ergud on süsinud ja mu veri mustunud, kustunud punane tuli südame ääsil: ma olen haige.

Mu põetaja, mu suretaja.

Ära torka oma valgeid käsi mu ohaka vanikusse; hoia mind kui last oma südame läheduses. Kuula, kuidas kärpse tiiva metalli põrin vaikuses tõuseb ja kahaneb, kuula, kuidas aeg minust üle astub pehmete sammudega sametkingis.

Mu põetaja, mu suretaja.

Oh minu verine veri, oh minu tuline tuli, oh minu leivane leib. Asjata raiskasid naised mulle oma kallistused, asjata raiskasid lapsed naeru, asjata raiskasid mehed oma tarkuse. Ma tulin ära nende kõikide juurest, oh minu veri, mu tuli, mu leib.

Kes mõtleb küll veel minu pääle, kelle sisemised silmad näevad mind lamajat, jalad valge padja põse pääl? Kel oleks veel verd, kel oleks veel tuld, kel oleks veel leiba.

Minu põetaja, minu suretaja.

Sina üksi torkad oma käed, millega sa kallistada ei võinud, minu nägemata ohaka vanikusse. Sina ainu annaks mulle oma vere, oma tule, oma leiva.

Aga mööda ja tagasipöörmata. Ühe uue aja, ühe uue ruumi tunnen ma lähenevat. Neljanenud on mu keha rakukeste rõõm saada maad, kuuenenud on maa külgetõmbamine neid enese poole. Mina olen mõõtmata raskeks põlenud.

Mu põetaja, mu suretaja.

Seepärast, kui ma suren, põleta mind ses tules, mille otsimisest ma olen haigenud, põleta mind ja anna tagasi mulle vabadus, mille tagaajamisest ma olen väsinud. Lase mind päikse sisse, lase mind vee sisse, lase mind leiva sisse.

RICHARD ROHT

IGATSUS REALITEEDI
JÄRELE

IGATSUS REALITEEDI JÄRELE.

Ma tulin selle maja juure kesköö ajal.

Kolm rasket ust leidsin ma kinni olevat.

Ma käisin kolm korda ümber hoone ning seisatasin hirmust ja kohutusest tabatud. Ei ühtki häält, ei ühtki liikumist. Tuhmilt põlesid tähed suve öö valgevärvilisel taeval, viiskümmend meetrit majast eemal algasid vaikselt valvavad metsad. Ja maja fassaadi ees kauges pikk kitsas lagendik eemal taevakaarel seisvate mustade kontuuride poole, mis võisid olla mäed või ka tukkuma jäänud pilved.

Maja oli surnud. Ning ta ümber ajas vaikus oma tumedat juttu püüete asjatusest, hukkaminekust, rahustavast allaandlikkusest. Oli tunda iseäraline lehvimine õhus, oli tunda iseäraline eraldus muust maailmast, oli tunda, et otsa on lõppend su käigud, oh vaene rändaja, ning sa oled leidnud iseenda ning oma õnne igaviku mail teinepool maisust, teinepool inimesi, väljaspool loogikat, aega ning ruumi.

Valitses sügav suve öö, kuid mulle näis, nagu leh-

viks õhus siiski kõdunemise kurb-õnnelik, õndsalik vine. Ei olnud see raske, melanhoolilik — see oli rahulik ja igavene, see oli sellest ilmast ära. Mu pilk langes läbi pimeduse hämarduva purtskaevu pääle, mis vaikis, ja mu sõrmed leidsid kobades närtsima lõõnud roosi õie.

Ei ühtki häält, ei ühtki häält. Maja ajas juttu.

Mu pääle tuli õnnis ärakaduvuse tunne, mu vaimu tegevus võeti ära, mu mõtted ja tahtmised kustusid ja mu igatsused surid. Ei huvitanud mind enam elu väljapääsemata seisukord, ei kired, ei püüded, ei inimeste poolt väljamõeldud kohustused, mis nagu puudalised koormad su hinge tiibasi kütkestavad. Ma astusin uinuva purtskaevu ääre, istusin pragunenud kivide pääle ja tundsin end iseenda olevat, vaba, väsinu ning õnneliku nagu oleks ma kange tormi käest pääsnud akki igavesse rahusadamasse.

Äkki kostis majast iseäraline ohkamine. Nagu oleks mingisugune mehanism töötamist alganud, kordusid läbi surnud öö tagasihoidlikud ettevaatlikud tõmbed. Ma olin nägemiste maal. Surnud maja töötab.

Täiesti üksluiselt ning rahulikult kudusid mu mõtted oma eiet. Mis on see maja. Soodes ning metsades ümber hulkudes, alatasa läbipääsemata eksides ja lõhnavatesse mülgastesse kukkudes olin ma jõudnud lagediku ääre, mille keskel seisis must vana torniga hoone. Kirik, klooster, suvemaja? Ma olen siin. Soode keskel.

Rahu ning igavikuga on täidetud taevaalune ja õhu liikumatus väriseb hoidvates vargsetes seisaku tõmmetes. Aga mul on hää, aga, oh, mul on hää. Räägi, öö, räägi! Nutke, lilled, nutke! Vaiki sa, o tundmata maja! Mina olen siin nüüd, mina ei taha muud kui istuda siin ja kuulatada kohutust jagavaid jutte. Mind ei ole, mina olen kadunud, aga mina olen ise.

Sääl eemal on vist soo. Lõpmata soo. Igavene soo. Vaene reisija on jõudnud välja igaveste väljade ääre keset Aja lõpmatuse käiku. On täideläinud igatsus, on kättesaadud elu ajalikkuse lootused:

Metsad laulavad, taevad nutavad, kivid räägivad, taimed istuvad laua taga. Öö aga räägib, öö aga jutustab. Ja linnud istuvad okste pääl ja peavad aru. Ja kuused lähevad sõtta lagedate väljade poole. Ja rohutirtsud mõtlevad kinnisilmil. Nii on see soo, nii on see elu, nii olen mina siin.

Ja kaks pikka sääske tantsivad menuetti keset Jaaniööd tasaselt aurava soolauka kohal. Pasun puhub pikki motiivisi ja keegi naerab puude taga. Ja keegi hoigab ja keegi kisendab ja keegi karjub appi. Loetakse, lauldakse, süüakse, juuakse. Aga läbi mäletseva öö liigub aeglaselt ja pikaldaselt üks, kes on hirmus ja jälk. Ta pikad piinatangid pigistavad ohvrite käsa ja ninasi. Siis karjatas keegi, siis kiljatas keegi, siis mõmises keegi koledalt ja jälgilt. Aga

äkki käis kargatus läbi õhu, mis purustas, ja nagu nool pikkamisi läbi puude libiseb, nii kostis läbi suve öö pikk, lõppemata palve:

Ha-alasta!

Ma istusin vaikinud purtskaevu äärel keset imelikku loodust, imelikult ohkava maja ees, ja imelikud arusaamised olid mu hinge valgustatud ekraanil.

Oh avane sa, imemaade süda, oh löö lahti, salatabelite keel, oh põle, vängesuitsuline ohvri tuli! Õhk, mine laiali kui udu, maa, vao kõrvale kui lõhkenud paas, veed tehke lahti oma süli:

Näha, näha kadunute maad, tunda, tunda igatsejate õnne, hingata paradiisi jahutavat õhku. Saada vabaks, saada suureks, saada vägevaks, saada kuningaks, jumalaks, preestriks.

Paisu kõrgeks, inimese hing, võta omale tiivad, inimese maine keha, siruta oma käsa, oleja, et sa võiks lahti saada sellest mis sinust inimese teeb, et sa võiks elada oma ilmas, oma fantastilises lossis uinuva jõe ääres, mis ligidasse meresse viib, kuna pole olemas muud valgust, kui kuu kristalliseeritud kiirte paiste sinu palasti terrasside varjudes:

Igatse! Ole Jumal, ole Kurat, ole Isik, aga ära ole Inimene!

Tasane naksatus käis õhust läbi. Jälle pidi mingisugune uus mehanism tööd algama.

Kaugel, kaugel horitsondil hakkasid hulgutuled oma tantsu auravate koledate ning avaralt ligidaste soode kohal. Nad tõusid üles õhku, kustusid, kadusid, tõusid uuesti ning surid üksteisest virgasti läbi jookstes. Siis kustusid korraga kõik — ja sood hoigasid pimeduses imeliku õõnsa häälega — ja löid uuesti kõik lõkkele, ja kaugete märgade legendikkude pääl aeti siis võidusarve. See oli häälte ning valguse mäng. See oli arusaamata looduse vaatepilt. Või pidi sel ühendust olema muinasjutulise maja mõistmata mehhanismiga?

Ma tõusin imestades üles ja silmitsesin seda vaatemängu, mis mulle täiesti mõistmata oli.

Ikka suuremateks ja hiilgavamateks said kauged tuled, juba löid mõned põlema määratute ohvri-lampide kujul — ja ikka imelikumateks, kutsuvamateks, metsikumateks said nägemata pilli hüüded eemal soode pääl. Siis ei kustunud tuled enam. Lugemata valguse kerad helendasid legendiku pääl ja valgustasid imelikka pruunide mägede harju horitsondi äärel. Missugused olid need mäed! O määrane pilt! Nagu kuulmata suur loss lugemata terrasside, balkonite ja treppidega, nagu sõjavägi mustas raudriides, kõrgete mägede harjal, määratud piigid püsti, nagu eluta laivade kered kesk tumedas vahus angunud mere laineid! Mäed ajasid juttu — vägevat ja raudset, tu-

led lõkendasid kiidulaulu ja nägemata muusika laulis igavest koraali lõpmata Ajale, Ruumile ja Olematas-olemisele. Ja ma nägin tõusvat soost valge auru pilvi, mis lagunesid laiali keset lõkendavaid ohvri tulesti, kui suits, mis pidi tõusma nägemata altarilt nägemata jumala auuks.

Ja jälle naksatus.

Lugemata aknad suures majas said äkki heledaks kui vere küünlad. Kolme raudse ukse ees löid valguses elavaks kolm rauast rüütli, kes oma pikas käes elektrist valgustatud tõrvalonti kõrgele üles tõstsid ning kelle piigid tõusid kurjalt ja ähvardavalt tühjasse taevasse. Aga tornist vaatas ingel maha ja ta valgist kätest langesid roosid ja ta valged marmorist rüüd hiilgasid kui ilmsüütuse ja naiseliku õrnuse anduvuse tahtvused.

Siis puhkusid nägemata pillid kolm korda pikka ja heledat viit.

Suur valguse mõök tungis majast välja ja langes kaugemale põlevate tulede ette. Raksatus käis õhust läbi — ning nagu taevast ilmunud seisis hiilgava valguse keskel selle tumehall kuju, kellel vormi ega nime pole. Ja heledasti valgustatud terrassile ilmus sale mustas riides naine, kelle silmad sügavad ning imelised olid kui inimeste õnnetus ja õnn. Naine tõstis käe üles ning ütles:

„Au olgu Sulle, igavesele! Mina olen, mina näen,

kuid ma ei tunne. Mind ei ole, sest mina olen isik. Ma olen kõiksuses. Aamen.“

Ma seisin tarretanud. Ma tundsin selles naises iseenda igatsust. Juba ammu olin ma teda oma veres kannud, kui täiuse kehastust, mida ma alatasa ihkan. Juba ammu oli ta kõndinud minu hinge väljadel pikalistel sammudel. Nüüd oli ta tulnud. Oh õnn, oh igavene päev loojaminemata päikse paistel, oh suremata maitsemine, oh kustumata jumalus. Kõik on minu, kõik on minu, sest ma olen leidnud selle äravalitu, kes on minu ainus, kes on minu õige, kes on mu elu muutumata igatsus.

Ja kui nägemata pasunatest aetud hümnuse viimane võte lõpenud oli ning vaikuses lugemata tuled leegitsevat ohvri laulu laulsid, ütlesin ma keset ootamise surevat tinisemist:

„Sa minu igavene ning leitud!“

Tükk aega valitses vaikus.

Siis praksatasid lahti raudukse mõlemad pooled. Kolm musta teenrit ilmusid maja lävele. Ma olin igaviku majasse vastu võetud.

Suurtest hämaratest saalidest kõndisin ma läbi. Mu ümber solisesid nägemata purtskaevud. Wahelduvas valguses nägin ma enese ümber imelikka pilta, mille sisu pole võetud siit maailmast ja mille maitsemine viib välja siit igavese tõe maadele.

Lugemata saalid vaheldusid pikkade lõppemata sammaskäikudega. Siit ja säält läbi kolonnide vilksatas sinine sume öö taevas. Sääl kõikusid tähed nagu õitsema lõõnud sõnajalad. Pikad noolekujulised olid nende kujud ja ümarikud kui viinamarja kobarad.

Kõrgete lagede all puhkasid marmorisse tardunud stseenid, ja nagu tundmata planeedid hiilgasid võlvalustes suured tulipunased tuhmilt läikivad kalliskivid.

Siis ühes tumenevas käigus ilmus ta.

Äkki lõi valgeks määratu saal, vaikima sulutud purtskaevud algasid oma tinisevat laulu. Sirged saledad kujud helendasid naerdes mu ümber ja suured rasked muinasjutulised lilled löid lõkkele kõrgete sammaste pääl.

Ta tuli tasa nõtkudes. Ta puusade ja niuete ümber kõlisesid kuldsed keed ning tema rindade otsade pääl hiilgasid pehmed piimakarvalised pärlid ning tema tumedate juuste sisse olid palmitud hõbe ning kalliskivide säravad nõörid. Ta naeratas — ja see naeratus oli mõistmata ja ilus kui äraandmise surmalik puudutus.

Ta kumardas mu üle, ja ma tundsin ta olevuse lõhna ja ma nägin tema silmade kõige kallimaid varjundusi, tema suu kõige vagusamaid jooni, tema kulmude kõige õrnemat keelt.

Kesk palavat ööd suudles ta mind ja ma nägin tema

hinge tema silmist mulle vastu vaatavat. Oh, alati näha seda pilku, seda ainukest pilku, kui tema end mulle andis ja maailm kustus:

Kadusid pikkused ja laiused, kadusid mõtted ja tahtmised, kadusid igavikud ja ruumid. Keskselget tühjust andusime meie üksteisele ning meie hinged häälitsevad üksteist tundmata õndsuse maadel.

See oli kõik!

Siis kadus kõik.

Võõraste põldude ääres lamasin ma maas, kui ma ärkasin. Punane päikene veeres kauge küla taha, tolmust maanteed mööda sõitis kollane tõld ja kari hakkisid lendas kisendades üle mu päa kiriku poole.

Kus olin ma käinud, kus olin ma olnud, kust oli mu sinna toodud?

Ma olin näha saanud seda, mida ma esiti oma mõistatuses unistuseks pidasin, kuid mis on osake tõsisest igavesest hinge realiteedist.

Kus on see ilm, kus on see maja? Ma pole veel jätnud tema otsimist. Ma käin ilma mööda ümber ning kuulan tema järele. Igapäivsest elust lähen ma mööda, tumm ning kurt. Minu pilgud on pöördud oma hinge igatsuste poole ja minu vaimus põlevad üksiku maja nägemused.

O imelised nägemused!

Ma olen otsa lõpend kui küünal, kui vaha, kui jää.

Mu huuled on tuhaks põlenud, mu silmad suurteks ja hiilgavateks saanud, mu keha kollaseks ning nõrgaks saanud. Ma laman päevade, aastate kaupa ja näen und Ühest ning Ainsast.

Ja näen kinnisilmil langevat tema tõmmukat kätt ümber oma kaela ja tunnen tema huulte jahedaid suudlusi, mis olid kui külmast tarretanud, kuumusest õhkuvad verepisarad.

Nagu taim ilma valguseta kiratsen ja närbuma kesk igapäivsuse udu igatsedes igavese tõe ning selguse järele. Kesk hariliku elu petlikka ning põhjata ettekujutusi kustun ja koltun mina ning olen haigeks jäänud nendest jämedatest valedest. Ainult usk kadumata tõe sisse hoiab mind selgena ning mõistjana kesk püretatuid, segatud mõistusega unistajaid.

Kui ma leiaks reaalsena selle realiteedi, mis mulle kord üleelamises avaldati, siis oleks otsustatud minu elu — ma poleks enam inimene, vaid miski muu sest ma oleks oma igatsuse kätte saanud.

Oh lugeja, kui sa mu pääle halastada võid, siis juhata mind üksiku maja juure, kus mu Jumal asub, et ma Jumalaks võiks saada ning Jumalaga ühte sulada.

Ar 913

Moment

HIND 85 KOP.

Ar 913
Moment